

Oponentský posudek bakalářské práce

Miroslavy Hladíkové: Atypické pohřbívání ve středověkých Čechách.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH, FILOZOFICKÁ FAKULTA
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV 2011, 81 str. textu, 42 obr.

Předložená práce na základě databáze vycházející z publikovaných prací se věnuje jedné oblasti pohřebního ritu. Obsahu práce by lépe vyhovoval název „Atypické pohřbívání a zacházení s těly zemřelých ve středověkých Čechách“. Po Úvodu a nastíněné Metodice zařadila autorka kapitolu týkající se dějin bádání, v níž stručně popsala dosavadní stav poznání.

Poměrně obsáhlá je kapitola „Pohřební ritus ve středověku“ popisující na základě literatury vývoj pohřebního ritu. Vzhledem k tomu, že autorka cituje zpravidla až za odstavcem, není jasné od kterého autora jsou údaje převzaty. Zde je možno připomenout, že první kontakt s křesťanstvím na našem území zaznamenáváme v inventáři hrobu kněžny z mohyly na Žuráni datované do 5.-6. stol. (str. 4). K budování sítě farních kostelů „ve volném terénu“, jak uvádí autorka, docházelo až od přelomu 11./12. stol. (viz Štefan – Vardzin: Počátky farní organizace... In: Církevní topografie farní sítě pražské církevní..., Praha 2007, 33-54), což ostatně autorka na téže stránce také uvádí (str. 6). Problematika odchylek od ustálené orientace hrobů ve směru západ- východ bude asi složitější, než uvádí autorka (str. 6). Bude třeba počítat s nechtěným obrácením rakve, respektováním sklonu terénu a podobně. Údaj, že šperky plnily funkci šperku (str. 6) by bylo možno vyjádřit tak, že některé šperky plnily funkci ozdoby. Objevená situace na hřbitovech od 13. stol. nenasvědčuje příliš tomu, že by běžně byli odděleni dospělí od dětí, svobodní od ženatých a že by častěji docházelo k společnému pohřbu manželů (str. 7). Zdá se, že standardní bylo pohřbívání v rakvích již od 9. stol. a teprve od 13. stol. dochází k diferenciaci (str. 8). Údaj, že malovaná vejce, čili kraslice, se u nás objevují v hrobech od 9. stol. (str. 9) by bylo třeba blíže doložit, protože běžně je znám jen nález kraslice v hrobu z 11. stol. ve Velkých Hostěrádkách. Údaje o panovnických hrobech by bylo možno lépe seřadit chronologicky (str. 11°-15).

Kapitolou „Věra a postoj středověké společnosti k zemřelým“ (str. 16 -21) se autorka již blíží k vlastnímu tématu diplomové práce. Na základě literatury popisuje názory na smrt a různé způsoby zacházení se zemřelými, především na problematiku revenantů.

Další kapitolou „Věra a postoj středověké společnosti k zemřelým“ (str. 16-21) se již dostává k jádru vytýčené problematiky.

Jádrum diplomové práce je šestá kapitola nazvaná „Atypické pohřby“ (s. 21-42) dělená ještě na řadu podkapitol (Děti, Sebevrazi, Oběti kriminálních činů, Delikventi, Epidemie, Válečné situace, Čarodějnictví, Vampyrismus, Židé). Údaj, že „Děti bývaly pohřbívány odlišně, mimo pohřebiště dospělých lidí, pod domem, v dutém stromě, ve skalách nebo na nějakém posvátném místě“ (str. 22) se nedá příliš aplikovat na naše poměry. Dětské hroby se na pohřebištích od 9. stol. běžně nacházejí, ale oproti očekávání je jich méně. Vzhledem k tomu, že hroby dětí mohly být mělké a malé hroby bez milodarů se jen těžko identifikují, můžeme vysvětlení hledat i v tom, že je na pohřebišti nerozeznáváme. Jednotlivé subkapitoly jsou doplněny celou řadou citací z dobových pramenů. Zvláštní kapitola je věnována posmrtným změnám lidského těla (s. 42-46), které v některých případech mohly být důvodem k zvláštnímu zacházení.

V osmé kapitole jsou shromážděny údaje o atypickém pohřbívání v Čechách zjištěném archeologickými výzkumy (s. 46-65). Je škoda, že jednotlivé lokality nejsou doplněny o okres, který

by umožnil lépe identifikaci. Do uvedeného souboru, který se zabývá atypickými pohřby, nepatří lokalita Hradec u Němčic, kde nalezeny pozůstatky jedinců zahynulých při požáru a tedy nepohřbených. Na některé situace se příliš nehodí termín pohřeb, protože spíše než o pohřeb šlo o deponování těl zemřelých (popraviště, mnoho dětí). Na pohřebišti v Lahovicích (s. 52) jsou uvedeny dva způsoby zvláštnosti v pohřebním ritu, ale blíže popsán je jen způsob první. Na pohřebišti Staré Město – Na valách (s. 60-62) měly být uvedeny jen hroby s opravdu atypickým pohřbíváním, k němuž v 9. stol. nepatří milodary v podobě zvířecích kostí, doklady vykuřování hrobů a skořápky vajec. Devátá kapitola obsahuje souhrn nejdůležitějších poznatků (s. 65-72). Přehlednosti by jistě prospělo rozdělení kapitoly na dvě části. V první části by byly shrnuty obecné poznatky (s. 65-67) a v druhé části konkrétní poznatky z Čech (s. 67-72), které jsou popsány jednak heslovitě a jednak souvislým textem. Jednotlivé odchylky měly být dokumentovány odkazem na konkrétní lokality v závorce, tak jak je to uvedeno v pasáži týkající se obložení kameny.

Závěr (s. 73) je jen stručným shrnutím dosavadních poznatků.

Soupis použité literatury je svědectvím hlubokého ponoru autorky do problematiky.

Obrazová příloha vhodně doplňuje text. U popisky některých obrázků měla být uvedena lokalita (obr. 20-22, 32-35).

Předložená práce dosvědčuje zaujetí autorky problematikou a hluboký ponor do literatury.

Přes některé nedostatky uvedené v předchozím textu navrhuji hodnocení velmi dobré a doporučuji práci k obhajobě.

V Brně dne 16. srpna 2011.

Prof. PhDr. Josef Unger, CSc.